

пеки. Зростає необхідність регулярних стратегічних оцінок стану міжнародного середовища. Це пов'язано зі станом усієї системи міжнародної безпеки, включаючи найбільш відрегульований європейський компонент, з початком фази практичного реформування [6].

1. Тітко Е. В. Філософські та методологічні проблеми права. 2016. № 2 (12). С. 126-139.
2. Цицерон М.Т. О государстве. О законах. О старости. О дружбе. Об обязанностях. Речи. Письма / предисл. Е.И. Темнова. Москва: Мысль, 1999. 782 с.
3. Національна та міжнародна безпека: сутність, типологія, пріоритети. URL: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/bezpeka/natsionalna-ta-mizhnarodna-bezpeka-sutnist-typologiya-priorytety/>
4. Пасічний Р. Національна безпека України в епоху глобалізації. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. Вип. 24. 2012. С. 108–112.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / відп. ред. С. С. Яценко. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ: АСК, 2003. 968 с.
6. Міжнародна безпека: традиційні і нові загрози. URL: https://stud.com.ua/60382/sotsiologiya/mizhnarodna_bezpeka_traditsiyni_novi_zagrozi

Шинкаренко Інна Олександрівна
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент

СОЦІАЛЬНЕ СИРІТСТВО ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

Соціальні сироти – це діти, які мають батьків, але позбавлені їх піклування. На жаль, в останні роки чисельність таких дітей та підлітків постійно зростає. Законодавство України гарантує допомогу та цілий ряд пільг дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківської опіки. Разом з тим соціальне сирітство набирає зрозумілих масштабів. Діти України сиріткують, маючи живих батьків: щороку близько 6 тисяч дітей залишаються без батьківської опіки. Серед вихованців державних установ лише 8% не мають батьків, а від 92% дітей батьки з різних причин відмовились або були позбавлені батьківських прав.

У Конвенції про права дитини говориться: «Дитині для повного та гармонійного розвитку його особистості необхідно зростати у сімейному колі, в атмосфері щастя, любові та порозуміння». Більшість же дітей – соціальних сиріт потрапляють до державних установ з неблагополучних сімей, де вже з раннього віку вони були позбавлені емпатійного спілкування, де з ними жорстоко поводитись. Батьки таких дітей – алкоголіки, наркомани, що ведуть асоціальний та аморальний спосіб життя. Особливу категорію складають діти, батьки яких від'їжджають на заробітки за кордон, а вихованням їх займаються бабусі та інші родичі. У такому випадку діти отримують матеріальне забезпечення, але їм не вистачає батьківської любові та уваги.

Родина є найважливішим інститутом соціалізації особистості, а внутрішньосімейні відносини відіграють особливу роль у формуванні особистості. Так, Виготський Л.С. вважав, що спілкування з дорослими – основний шлях прояву власної активності дитини. Саме в процесі спілкування з дорослими дитина пізнає та засвоює правила людських взаємовідносин, норми, поняття та цінності суспільства. Розпад сімейних відносин найчастіше є безпосередньою причиною того, що дитина втікає з дому. Якщо вдома дитина страждає від неувagi, жорсткого ставлення до неї, то втеча на вулицю стає для неї останнім засобом захисту.

Вивчаючи випадки соціального сирітства, можна простежити складну комбінацію обставин, за яких мати лишає свою дитину, керуючись своїми цілями, а батько в той же час не хоче або не може виконувати батьківські обов'язки. У результаті дитина лишається повністю беззахисною. Серед соціальних сиріт є і діти-інваліди. Причин тут багато: неможливість утримувати дитину-інваліда в сім'ї через брак коштів, зайнятість матері та батька на роботі, психологічна невідповідність сім'ї виховувати таку дитину, відсутність до нього батьківських почуттів. Коріння соціального сирітства різноманітні та глибокі: вони можуть бути пов'язані як з негативними соціальними явищами, так і можуть лежати на поверхні.

Особливо вразливими у сучасних умовах існування є неповнолітні, оскільки їх психіка вразлива і легко зазнає негативного впливу. Крім того, на підлітковий вік припадає період статевого дозрівання. Зміни, що відбуваються в організмі, викликають у підлітка почуття невпевненості в собі, неповноцінності, які маскуються під зовнішніми проявами агресії, самовпевненості, нахабства. Характерною особливістю неповнолітніх є те, що в своїх судженнях вони досить конформні, швидко підпадають під вплив інших людей, тому можуть бути легко втягнуті в кримінальні структури, особливо якщо в них хиткі зв'язки з родиною.

Оскільки авторитет дорослих у підлітковому віці значно знижується, а друзі відіграють все більш важливу роль, то саме вони найчастіше формують цінності та ідеали, на які рівняються неповнолітні.

Кримінальна активність неповнолітніх значно вища від кримінальної активності дорослого населення, і вони, в разі педагогічної занедбаності, значно важче піддаються виправленню порівняно з дорослими. Значний спад виробництва та загального рівня життя, інфляція, безробіття – все це призводить до криміналізації молоді й неповнолітніх, оскільки вони, намагаючись покращити своє матеріальне становище, найчастіше скоюють правопорушення та злочини.

Всіх підлітків, що скоїли правопорушення, можна об'єднати в групу, яка характеризується спільними ознаками, в них виявляються такі риси, як неврівноваженість, імпульсивність, впертість, безвідповідальність, низький рівень самоконтролю та самодисципліни.

Слід відзначити загальний примітивізм, що виявляється в спрощеній мотивації поведінки, а саме: примітивна потреба в їжі, сексі, примітивні розваги (алкоголь, наркотики, азартні ігри тощо). Неповнолітні з девіантною поведінкою характеризуються звуженим світоглядом, бідним словниковим запасом, невмінням чітко висловлювати свою думку, а також відсутністю або низьким рівнем знань елементів культури та затримкою інтелектуального розвитку. Усі ці ознаки девіантної поведінки характерні для більшості підлітків, які виховуються в інтернатівських закладах. Яким би не був хорошим держзаклад, яким би він не був забезпеченим, який би чудовий та професійний персонал не проводив роботу – він не дасть дитині того, що йому дає родина. Адже процес соціалізації, через який проходить дитина від моменту свого народження і до повноліття, передбачає не тільки вироблення технічних навичок (як користуватися ножем та виделкою, приладдям для шиття, вітатися тощо), а й формування психіки, соціальної культури цієї дитини. Йдеться і про мову, і про традиції, культуру, які формуються в цій родині і щось інтимне, що не виходить за межі родини. У родині виховується індивідуальність, а в дитячих будинках – громадський тип. Тому держава все більше і більше звертає увагу на формування і підтримку дитячих будинків сімейного типу, які б мали вирішити цю проблему, зробити щасливими та адаптованими членами суспільства якомога більше дітей.

Досліджуючи проблему дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, треба сказати, що взагалі проблема сирітства досить делікатна, гостра і наболіла. Особливості утримання та соціального розвитку дітей-сиріт безумовно впливають на їх подальше життя в суспільстві. Статистика показує, що лише одиниці з вихованців інтернатів успішно адаптуються, влаштовуються на роботу, створюють сім'ю. Більшість молодих людей, які виховувались без батьків, на етапі соціально-трудова адаптації стикаються з безробіттям, матеріальною незабезпеченістю, відсутністю житла, невмінням вести домашнє господарство, нездатністю побудувати сімейні стосунки та вирішувати життєві конфлікти, неможливістю заплатити за навчання та медичне обслуговування. Все це негативно впливає на соціальну поведінку колишніх вихованців інтернатів. В умовах постійної напруги і невпевненості в майбутньому почуття молоді людини зводяться до підвищеної агресії, постійної тривожності та заниженої самооцінки. Відсутність чітко визначених ідеалів у суспільстві призводить до невизначеності позицій молоді, внаслідок чого втрачається основний регулятор поведінки особистості в суспільстві.

1. Белавіна Т.І. Соціальна дезадаптація молоді: чинники та умови. К.: ППНВ, 2004.
2. Выготский Л.С. Проблема возраста: собр.соч. Т.4. М., 1984.
3. Злочинність неповнолітніх: причини, наслідки та шляхи запобігання: навч. посіб. / С.Я. Яковенко, Н.Ю. Максимова, Л.І. Мороз, Л.А.Мороз. К.: Вид-во Паливода А.В., 2006. 260 с.
4. Змановская Е.В. Девиантология: психология отклоняющего поведения: учебн. пособие для студ. высш. учебн. заведений. 4-е изд. М.: Издательство центр «Академия», 2007. 288 с.
5. Кондрашенко В.Т. Девиантное поведение у подростков. Минск, 1988.
6. Малиш Н.В. Соціально-психологічні особливості формування особистості неповнолітніх правопорушників: автореф. дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.06 – юридична психологія. Х., 2005.
7. Прихожан А.М., Толстых Н.Н. Дети без семьи. М., 1990.
8. Шанськова Т.І. Аналіз причин правопорушень неповнолітніх як підгрунтя соціально-педагогічної роботи з молоддю щодо профілактики злочинності. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2006. № 30.